

УДК: 159.923.2-053.67:305

© Логвінова Д.В., 2014 р.

Д.В. Логвінова
Донбаський державний
педагогічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ФЕНОМЕНУ УПЕВНЕНОСТІ В СОБІ У МОЛОДІ З ПОЗИЦІЙ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ

Предметом авторського інтересу виступили статеві особливості впевненості у зв'язку із гендерними характеристиками особистості. Аналіз емпіричних даних показав пряму залежність упевненості чоловіків у собі від вираженості і маскулінних, і фемінних, і андрогінних характеристик. Було підтверджено положення про те, що фемінні характеристики посідають важливе місце в структурі особистості чоловіків, виступають чинником їхнього психологічного благополуччя. Не було виявлено значущих зв'язків упевненості жінок з їхніми гендерними характеристиками, що вказує на певні проблеми, які мають місце у формуванні їхньої гендерної ідентичності.

Ключові слова: феномен упевненості, соціальна сміливість, ініціатива в соціальних контактах, самоефективність, концепція статевого символізму, гендерні характеристики особистості.

Д.В. Логвинова

ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ ФЕНОМЕНА УВЕРЕННОСТИ В СЕБЕ У МОЛОДЕЖИ С ПОЗИЦИЙ ГЕНДЕРНОГО ПОДХОДА

Предметом авторского интереса выступили половые особенности уверенности личности в себе в связи с показателями ее гендерных характеристик. Анализ эмпирических данных выявил прямую зависимость уверенности мужчин в себе от выраженности их маскулинных, феминных и андрогинных характеристик. Подтверждение нашло положение о том, что феминные характеристики занимают важное место в структуре личности, выступают фактором психологического благополучия.

Уверенность женщин не связывалась ни с маскулинными, ни с феминными характеристиками, что указывает на имеющиеся проблемы в формировании у них гендерной идентичности.

Ключевые слова: феномен уверенности, социальная смелость, инициатива в социальных контактах, самоэффективность, концепция полового символизма, гендерные характеристики личности.

D.V. Logvinova

PECULIARITIES OF EXPRESSING SUCH PHENOMENON AS SELF-CONFIDENCE IN YOUTH TAKING INTO ACCOUNT GENDER

The author's main subjects of interest are personal peculiarities in connection with gender aspect. Analysis of empirical data showed the direct dependence of male's confidence on masculine, feminine and androgenetic characteristics. It was confirmed that

female characteristics are very important in the structure of male's quality, they show their psychological state. There were no important connections of female confidence with their gender characteristics which indicate the problems in formation of their gender identity.

Key words: phenomenon of confidence, social courage, initiative in social contacts, self-effectiveness, conception of sexual symbolism, gender characteristics of a person.

Сучасне суспільство переживає епоху економічних і соціальних змін, що відбуваються майже в усіх сферах громадського життя. Для багатьох людей зміна звичного способу життя, стереотипних уявлень і цінностей виявилася складним завданням. Багато сторін життя втратили свою звичну однозначність і все більше вимагають від особистості проявів активності, сміливості, ініціативи й впевненості в собі. Нові завдання часу диктують сучасним жінкам і чоловікам необхідність перегляду змісту гендерних уявлень стосовно норм поведінки, оновленого аналізу особистісних проблем, породжуваних диференціацією та ієрархічністю соціальних ролей і статусів у соціумі; впливають на процеси й механізми конструювання особистістю власної ідентичності.

На сучасному етапі розвитку психологічної науки існує достатня кількість суперечливих думок з проблеми статевого самовизначення особистості. Більшість західних психологів відстоює гендерні позиції і прагне довести рівні можливості чоловіків і жінок. Вітчизняні ж учені підкреслюють значення врахування статевої відмінностей при вивченні формування особистості, бо "...всі чия майже всі онтогенетичні характеристики є не просто віковими, але і статевовіковими, а найперша категорія, в якій дитина обмірковує власне "Я", - це статевая приналежність" [4, с. 49]. На думку вчених, зміст поведінки індивіда як чоловіка або жінки визначається комплексом анатомічних, репродуктивних, поведінкових і соціальних ознак. Бути чоловіком чи жінкою, за визначенням учених, - це не просто бути людиною з жіночою або чоловічою анатомією та фізіологією. Необхідно, щоб людина сама відчувала себе представником чоловічої або жіночої статі, а також, щоб це відчуття гармоніювало з певними соціокультурними аспектами відносно прийнятих у суспільстві зразків поведінки та зовнішнього вигляду чоловічого й жіночого, які воно приписує індивідам [1].

Прихильники концепції статевого символізму вважають, що орієнтація на статеву роль не має вродженої основи. У даній теорії стверджується, що статевая типізація й диференціація є результатом переробки гендерно-схематизованої інформації, пов'язаної з поняттями "чоловіче" та "жіноче" і здійснюваної в процесі первинної соціалізації. Джерелом гендер-

но-схематизованих уявлень служать існуючі статево диференціюючі практики. Орієнтуючись на дорослих, дитина обирає з усіх можливих визначень "Я" ті, що прийнятні для її статі. Різноманітні положення змісту "Я-концепції" поступово чітко організуються певним чином, у результаті чого "Я-концепція" особистості стає статовитипізованою. У процесі соціалізації індивід кодує й організовує отриману нову інформацію відповідно до домінуючих уявлень про мужність і жіночність, про чоловічі й жіночі ролі, тобто в межах заданої зовні гендерної схеми. Таким чином самооцінка дитини та обрані нею варіанти поведінки визначаються, на думку С. Бем, змістовним компонентом гендерної схеми [цит. за 2].

Напряму, що обґрунтовує диференціацію статевих відмінностей, відповідає теорія ролей К. Уеста і Д. Зіммерманна [цит. за 3], де гендер не виступає ні сукупністю особистісних психологічних рис, ні навіть роллю, а є продуктом особливого роду соціальної діяльності. На думку авторів, гендерна приналежність - це те, що людина робить постійно в процесі взаємодії з іншими; має назву "гендерний дисплей" у термінології Е. Гоффмана.

Оскільки саме індивіди створюють гендер, це явище за своїм характером є інтерактивним, і відмінності між чоловіками й жінками можуть бути представлені як базові постійні установки, які являють собою систему певних "вузлів" поведінки, що розгортаються в ситуації взаємодії для визнання мужності й жіночності. Щоб бути успішним, демонстрація гендерної ролі повинна відповідати ситуації, змінюватися й трансформуватися залежно від потреб ситуації.

Представники нової психології статі, – М. Джонсон і Дж. Стоккард, – також наполягають на тому, що основою поведінки є не природжена стать, а стать психологічна і соціальна, яка засвоюється за життя і на формування якої більше впливають класові, етнічні варіації статевих ролей та відповідні їм соціальні очікування.

У нашій роботі зроблено спробу проаналізувати феномен упевненості в собі в межах гендерного підходу; предметом нашого інтересу виступив взаємозв'язок гендерних характеристик особистості з показниками впевненості в собі. Ми спиралися на визначення В.Г. Ромека, відповідно до якого суть упевненості становлять генералізовані стабільні позитивні оцінки людиною власних навичок, умінь і здібностей у ситуаціях спілкування [5]. До впевненості відноситься також здатність людини дозволяти собі мати запити й вимоги (установки стосовно самої себе), насмілюватися їх проявляти (соціальний страх і загальмованість) і володіння навичками їх здійснення (соціальні навички) [6].

Мета дослідження полягала у вивченні компонентів упевненості в собі у зв'язку з гендерними характеристиками особистості. **Предметом**

дослідження виступили гендерні особливості прояву феномену впевненості в собі в особистостей у віці від 20 до 25 років. Ми **припустили**, що існують статеві особливості зв'язку між показниками впевненості в собі та гендерними характеристиками особистості.

Завданнями дослідження:

- проаналізувати моделі впевненості, підходи до її визначення, а також сучасні проблеми гендерної психології у сфері статево-рольового самовизначення жінок і чоловіків;

- визначити показники впевненості в собі у жінок та чоловіків молодого віку;

- вивчити статеві особливості зв'язку між показниками впевненості в собі та гендерними характеристиками особистості;

Для перевірки гіпотези й розв'язання поставлених завдань у роботі використалися наступні **методи** дослідження:

- бесіда й спостереження;

- опитування з використанням методики самоефективності Р. Шварцера й М. Єрусалема, тесту впевненості Р. Ульріха й Р. Ульріх; методики дослідження рівня самооцінки та рівня домагань Дембо-Рубінштейна; тесту-опитування С. Бем для виявлення ступеня вираженості гендерних характеристик;

- методи порівняльного статистичного аналізу (критерій t-Стюдента для незалежних вибірок, параметричний критерій ϕ -Фішера, коефіцієнт кореляції r-Пірсона).

Дослідження проводилося на базі психологічного факультету Донбаського державного педагогічного університету. Учасниками дослідження виступили 56 молодих осіб – студенти денного та заочного відділень (20 чоловіків і 36 жінок віком від 22 до 30 років).

Феномен упевненості в собі ми вивчали за допомогою *методики В.Г. Ромека*. У цілому відповіді досліджуваних відповідали середньому рівню вираженості. І жінки, і чоловіки в більшості своїй відзначали здатність до прийняття самостійного рішення в складних ситуаціях, до контролю власних дій і емоцій. Отримані показники первинної обробки даних представлені у таблиці 1. Слід зазначити, що розподіл високих та низьких показників за трьома шкалами впевненості відрізнявся. Якщо за першими двома ("Упевненість у собі" та "Соціальна сміливість") у розподілі даних досить часто зустрічались показники високого та низького рівнів, то за третьою шкалою ("Ініціатива в соціальних контактах") їх кількість була значно меншою. Дана шкала переважно представлена середніми показниками. Можна зазначити, що в цілому сучасна молодь відзначається соціальною активністю, здатністю відстоювати свої позиції та ідеї.

Таблиця 1

Показники впевненості в собі у жінок і чоловіків (%)

Рівень упевненості	Упевненість у собі			Соціальна сміливість			Ініціатива в соціальних контактах		
	Чол.	Жінк.	φ	Чол.	Жінк.	φ	Чол.	Жінк.	φ
низький	15	20	0,47	10	14	0,44	5	5	0
середній	70	69	0,08	80	72	0,67	85	81	0,38
високий	15	11	0,43	10	14	0,44	10	14	0,44

Застосування параметричного критерію t-Ст'юдента до отриманих емпіричних даних не виявило статевих відмінностей (див. табл. 2)

Таблиця 2

Порівняльний аналіз показників впевненості у жінок і чоловіків

Шкали впевненості	Жінки (36) M±σ	Чоловіки (20) M±σ	t
Упевненість у собі	23,83±3,15	24,05±4,25	0,21
Соціальна сміливість	20,53±4,62	19,95±6,1	0,37
Ініціатива в соціальних контактах	18,7±3,21	18,1±5,3	0,46

Наступним кроком нашого дослідження було вивчення рівня впевненості в собі у різних ситуаціях за допомогою шкали загальної самоефективності Шварцера-Срусалема-Ролека. Самоефективність асоціюється авторами методики з "життєвим підйомом", з високим ступенем стресостійкості, оптимізмом. Отримані показники за цією шкалою в основному відповідали середньому рівню. На відміну від показників попередньої методики, нами були зафіксовані статеві особливості у відсотковій представленості показників (див. табл. 3).

Таблиця 3

Показники самоефективності у жінок і чоловіків (%)

Рівень самоефективності	Жінки (29,5±4,54)	Чоловіки (30,6±4,97)	φ
низький	8,00	25,00	1,69*
середній	86,00	65,00	1,79*
високий	5,70	10,00	0,58

Примітка: * - $p < 0,05$.

На відміну від жінок, значно більше чоловіків відзначали в себе і песимістичний настрій (25% чоловіків порівняно з 8% жінок), і впевненість

у власних досягненнях (10% чоловіків порівняно з 5,7% жінок). Кількість високих та низьких показників вплинула на середні показники, отримані у групах. У цілому за даним параметром показники чоловіків перевищували такі результати у жінок. Треба зазначити, що низькі показники самоефективності частіше за все зустрічалися у тих досліджуваних, у яких спостерігалися середні та низькі результати за всіма шкалами попередньої методики. Проведений нами кореляційний аналіз дозволив розширити отримані результати (див. табл. 4).

Таблиця 4

Кореляційна матриця показників само ефективності та складових упевненої поведінки

Самоефективність	Упевненість у собі	Соціальна сміливість	Ініціатива у соціальних контактах
об'єднана вибірка	0,42***	0,16	0,09
жінки	0,24	0,04	-0,11
чоловіки	0,66**	0,32	0,33

Кореляційний аналіз показників самоефективності й складових упевненості в собі, що був проведений на результатах об'єднаної вибірки, показав позитивні зв'язки: середні показники впевненості прямо пропорційно залежать від рівня розвитку особистісної самоефективності. Найменшим за своєю силою спостерігався зв'язок між самоефективністю та ініціативою в соціальних контактах. Можна говорити про те, що впевненість у розумінні студентів не може стояти "в одному рядку" з вихованістю: спрацьовують біблейські заповіді: "Не заподій іншому того, чого не бажаєш собі" і "Якщо близька і шанована мною людина чимось роздратує мене, то я не можу їй відповісти тим же". Такий же слабкий зв'язок між зазначеними шкалами спостерігався й у жінок. Крім цього, цей зв'язок набув негативної спрямованості. Об'єм вибірки був не дуже великим, але можна припустити, що високі досягнення й соціальна інтеграція у дівчат не залежать від почуття впевненості у собі. Негативний напрямок отриманого зв'язка може також вказувати на відсутність або незначну вираженість у дівчат ситуативної тривожності, сором'язливості й песимізму.

Цікавими виявились коефіцієнти кореляцій, отримані на вибірці чоловіків. Нагадаємо, що в них спостерігались більш низькі показники за шкалами "ініціатива в соціальних контактах" та незначно більші – за шкалою "самоефективність". Виявлений позитивний помірний зв'язок між зазначеними шкалами ($r=0,33$) вказує на більшу залежність цих утворень, ніж у жінок: чим менше чоловіки почувають себе впевненими, тим більше вони тривожні, відчувають страх, загальмованість і скутість.

Проведений нами теоретичний аналіз із досліджуваної проблеми показав, що існує взаємозв'язок між показниками феномену впевненості в собі та самооцінки. У нашому дослідженні ми також намагалися вивчити зв'язки між зазначеними характеристиками, а також визначити статеві особливості цих зв'язків.

Отримані результати за методикою Дембо-Рубінштейн ми аналізували як в цілому за вибіркою, так і окремо за групами за статевою ознакою. У цілому нами було виявлено, що в більшості досліджуваних визначалася висока самооцінка (у 50% жінок і 65% чоловіків), яка супроводжувалася високим рівнем домагань (див. табл. 5 і 6). Також був виявлений достатньо високий відсоток досліджуваних, що мали занадто високий рівень самооцінки й домагань (19,4% жінок і 50% чоловіків). Показники розходження рівня самооцінки з рівнем домагання в більшості своїй відповідали середньому рівню, що вказує на адекватну оцінку власних можливостей і на наявність стимулу особистісного розвитку.

Таблиця 5

Частота прояву показників у жінок (36 осіб)
за методикою Дембо-Рубінштейн

Рівень домагань	Рівень самооцінки		
	високий	середній	низький
високий	17 (47,22%)	12 (33,33%)	3 (8,33%)
середній	1 (2,78%)	1 (2,78%)	1 (2,78%)
низький	0	0	1 (2,78%)

Таблиця 6

Частота прояву показників у чоловіків (20 осіб)
за методикою Дембо-Рубінштейн

Рівень домагань	Рівень самооцінки		
	високий	середній	низький
високий	12 (60%)	5 (25%)	0
середній	1 (5%)	1 (5%)	1 (5%)
низький	0	0	0

Отримані результати за методикою Дембо-Рубінштейн ми намагалися розширити на основі аналізу кореляцій між показниками впевненості та самооцінки.

Аналіз коефіцієнтів кореляцій, отриманих на об'єднаній вибірці, показав наявність статистично значущих зв'язків між показниками самооцінки й домагань та параметрами впевненості в собі "загальна впевненість у собі" та "соціальна сміливість" (див. табл. 7).

Таблиця 7

Кореляційна матриця показників упевненості, самооцінки й домагань, отриманих на всій вибірці

Показники упевненості	Самооцінка	Рівень домагань
Упевненість у собі	0,72***	0,59***
Соціальна сміливість	0,31*	0,34**
Ініціатива в контактах	0,11	0,21

Примітка: ** - $p \leq 0,01$; *** - $p \leq 0,001$

Зв'язок мав позитивну спрямованість, тобто самооцінка та домагання досліджуваних були тим вище, чим більшою мірою досліджувані відзначали в себе такі характеристики, як незалежність, цілеспрямованість, самостійність, самодостатність ($r=0,72$ та $r=0,59$; $p \leq 0,001$). Менш значущий зв'язок самооцінки та домагань був виявлений з показниками шкали "соціальна сміливість" ($r=0,31$ та $r=0,34$; $p \leq 0,01$). Як і очікувалося, згідно попереднім аналізом результатів, взаємозв'язок самооцінки з проявом ініціативи в соціальних контактах не досяг статистичної значущості. Дослідження показало, що даний параметр упевненості посідає незначне місце в структурі впевненості. На нашу думку, виявлений факт можна пояснити "роботою" соціальних стереотипів, що окреслюють орієнтири "нормальної поведінки" (власні права закінчуються там, де починаються права інших).

Слід зазначити, що у чоловіків і жінок, кореляційні результати яких досліджувалися окремо, спостерігалася аналогічна картина: самооцінка та домагання на високому статистичному рівні позитивно корелювали з показниками шкали "упевненість у собі" ($r=0,78$ та $r=0,72$; $p \leq 0,001$). Проте, коефіцієнти кореляцій, що були отримані між показниками самооцінки й параметрами впевненості "соціальна сміливість" і "ініціатива в контактах" певною мірою поступалися тим, що були отримані на об'єднаній вибірці (див. табл. 8). Нами не було виявлено статевих особливостей у силі й характері зв'язків між зазначеними параметрами.

Таблиця 8

Порівняння кореляцій, отриманих на вибірках жінок і чоловіків

Показники впевненості	Самооцінка			Рівень домагань		
	чол.	жінк.	Z	чол.	жінк.	Z
Упевненість у собі	0,78***	0,72***	0,46	0,69***	0,53***	0,86
Соціальна сміливість	0,34	0,34*	0	0,41'	0,31'	0,38
Ініціатива у контактах	0,20	0,07	0,44	0,27	0,18	0,32

Примітка: ** - $p \leq 0,01$; *** - $p \leq 0,001$

Отже, ще раз знайшов своє підтвердження раніше виявлений факт, що ініціатива в контактах посідає незначне місце в структурі феномену впевненості й майже не пов'язується із самооцінкою.

Дослідження *гендерних характеристик чоловіків і жінок* ми здійснювали за допомогою тесту-опитувальника С. Бем.

Обробка результатів дослідження містила визначення рівнів вираженості гендерних рис та статевих особливостей, порівняльний та кореляційний аналіз з показниками впевненості та самооцінки.

Було виявлено, що більшість досліджуваних відзначала в себе нормативний рівень вираженості і фемінних, і маскулінних характеристик (відповідно 83,3% і 66,6% дівчат та 80% і 75% хлопців) (див. табл. 9). Це дозволяє говорити про схильність сучасної молоді до прояву в однаковій мірі і чоловічих, і жіночих якостей. Отримані дані відображають найбільш поширений варіант гендерної соціалізації особистості, що можна пояснити з позицій концепції андрогінії. Узгодження тенденцій маскулінності та фемінінності в одній особистості являє собою особливий тип психологічного функціонування, що проявляється у високій адаптації до різних класів ситуацій та сприяє успішній реалізації потенціальних можливостей людини в сучасних соціально-економічних умовах.

Таблиця 9

Вираженість гендерних характеристик у чоловіків і жінок (%)

Рівні вираженості	Маскулінні риси			Фемінні риси		
	Чоловіки (20 осіб)	жінки (36 осіб)	Φ	Чоловіки (20 осіб)	жінки (36 осіб)	Φ
високий	15%	16,7%	0,17	15%	5,56%	1,29'
середній	75%	66,6%	0,66	80%	83,33%	0,31
низький	10%	16,7%	0,71	5%	11,11%	0,82

Примітка: «'» - $p \leq 0,1$.

Зазначимо, що у жінок частіше зустрічались відповіді, що засвідчували високий рівень вираженості маскулічних рис. Їх відповіді у відсотковій представленості майже не відрізнялися від таких у чоловіків. Особливості чоловічої вибірки проявили себе в оцінці ними вираженості фемінних властивостей: кількість чоловіків, що відзначали в себе високі показники фемінності у два рази перевищувала кількість жінок. Отже, чоловіки більшою мірою відзначали в себе середні й високі показники фемінності, а жінки – середні й низькі. Іншими словами, відповіді чоловіків засвідчили їх схильність до прояву певної чуттєвості, м'якості, поступливості, скромності в поведінці, але не в самооцінці. У них підвищений інтерес до людей та до нюансів міжособистісних стосунків, їм доступне розуміння русійних сил людської поведінки. Наявність таких відповідей може вказувати на їх схильність до прояву пасивної поведінки, певної залежності, поступливості, уникання суперництва, прийняття допомоги та підтримки.

Більша вираженість низьких показників, отриманих у вибірці дівчат за шкалою "жіночність," свідчить, що в значній частині досліджуваних спостерігається схильність до прояву сміливості, заповзятливості, прагнення до самоствердження, готовність до ризику, до швидких, рішучих дій без достатнього їх осмислення й обґрунтування. Можливо, отримані результати можна пояснити впливом ЗМІ, що активно та широко пропагують незалежність та свободу у виборі життєвих шляхів.

Виявлені особливості гендерного самовизначення чоловіків і жінок не знайшли свого статистичного підтвердження. Зіставлення відсоткової представленості досліджуваних за визначеними рівнями вираженості гендерних характеристик (критерій Фішера) не виявило вагомих статевих відмінностей (див. табл. 9). Незначна різниця на рівні статистичної тенденції ($p \leq 0,1$) була знайдена у випадку порівняння відсоткової представленості чоловіків і жінок з високим рівнем вираженості фемінних якостей ($\phi = 1,29$).

Слід зазначити, що результати порівняльного аналізу показників вираженості гендерних характеристик (параметричний критерій t-Ст'юдента) у самооцінках чоловіків і жінок засвідчили значні відмінності у рівні вираженості маскулічних якостей: у чоловіків середні показники значно перевищували такі в жінок (див. табл.10).

Отже, не зважаючи на те, що у вибірці чоловіків часто зустрічались високі та середні показники фемінності, їх середні показники за шкалою "маскулічність" все ж таки перевищували такі у жінок. Отже, фемінність у чоловіків виступає стрижневим утворенням хорошої психологічної адаптації.

Таблиця 10

Співвідношення показників вираженості гендерних характеристик у чоловіків і жінок

Гендерні характеристики	жінки M±σ	чоловіки M±σ	t	p
маскулінність	58,75±14,78	67,15±13,72	2,13	0,05
фемінність	64,44±17,49	59,95±11,48	1,16	-

Взаємозв'язок між показниками впевненості в собі, самооцінки та гендерними характеристиками ми здійснювали за допомогою коефіцієнта кореляції r-Пірсона. Результати кореляційного аналізу відображено в таблицях 11 та 12.

Зупинимось детальніше на показниках, які ми отримали на вибірці жінок. Нами було виявлено, що параметри впевненості в собі практично не пов'язувалися з гендерними характеристиками. Дуже низькому рівню відповідали зв'язки шкал "упевненість у собі" та "соціальна сміливість" з показниками фемінності й маскулінності. Слід зазначити, що зв'язки впевненості з маскулінними характеристиками носили позитивну спрямованість, а з фемінними – негативну. Отже, здатність до самостійного прийняття рішень, прояву сміливої та заповзятливої поведінки, до самоствердження, схильність до ризику, до рішучих дій може виявитися при достатньо високих показниках упевненої поведінки.

Таблиця 11

Кореляційна матриця показників упевненості, самооцінки й гендерних характеристик, отриманих на вибірці жінок (36 осіб)

Параметри впевненості	Рівень самооцінки	Рівень домагань	Гендерні характеристики		
			маскулін.	фемінн.	андрогінн.
Упевненість у собі	0,72***	0,53***	0,29	-0,14	-0,09
Соціальна сміливість	0,34*	0,31	0,17	-0,05	0,00
Ініціатива в контактах	0,07	0,18	0,10	-0,06	0,02

Примітка: ' - $p \leq 0,1$; * - $p \leq 0,005$; ** - $p \leq 0,01$; *** - $p \leq 0,001$.

На відміну від жінок, показники упевненості в собі чоловіків на статистично значущому рівні корелювали майже з усіма досліджуваними характеристиками. Причому всі коефіцієнти кореляції мали позитивну спрямованість (див. табл.12). Отже, упевненість чоловіків безпосередньо залежить від вираженості у них усіх гендерних характеристик, рівня домагань і рівня самооцінки. Даний аналіз ще раз підтвердив положення про

те, що фемінні характеристики посідають дуже важливе місце в структурі особистості, виступають чинником психологічного благополуччя.

Таблиця 12

Кореляційна матриця показників упевненості, самооцінки й гендерних характеристик, отриманих на вибірці чоловіків (20 осіб)

Параметри упевненості	Рівень самооцінки	Рівень домагань	Гендерні характеристики		
			маскулін.	фемінн.	андрогінн.
Упевненість у собі	0,78***	0,69***	0,85***	0,48*	0,75***
Соціальна сміливість	0,34	0,41	0,63**	0,44*	0,56**
Ініціатива у контактах	0,20	0,27	0,35	0,58**	0,37'

Примітка: ' - $p \leq 0,1$; * - $p \leq 0,005$; ** - $p \leq 0,01$; *** - $p \leq 0,001$.

Отримані результати обробки та аналізу емпіричних даних дозволили нам сформулювати певні **висновки**.

1. Під час дослідження феномену впевненості у молоді за методикою Ромека В.Г. статевих відмінностей нами виявлено не було. І для жіночої, і для чоловічої вибірок однаковим був розподіл високих та низьких показників. У розподілі даних шкал "Упевненість у собі" та "Соціальна сміливість" відносно часто зустрічались показники високого та низького рівнів; шкала "Ініціатива в соціальних контактах" представлена переважно середніми показниками. Ми припустили, що сучасна молодь відзначається високою соціальною активністю, здатністю відстоювати свої позиції та ідеї.

2. Аналіз результатів за методикою Шварцера-Єрусалема-Ромека (шкала загальної самоефективності) показав статистично значущі статеві відмінності ($p \leq 0,05$). Хлопці більшою мірою відзначали в себе високий та низький рівень впевненості.

3. Кореляційний аналіз показників самоефективності і складових упевненості у собі, що здійснювався за результатами об'єднаної вибірки, показав прямо пропорційну залежність. Найменшим за своєю силою спостерігався зв'язок між самоефективністю та ініціативою у соціальних контактах. Такий же слабкий зв'язок між зазначеними шкалами спостерігався у жінок. Крім цього, цей зв'язок набув негативної спрямованості. Високі досягнення і соціальна інтеграція у жінок не залежать від почуття упевненості у собі. Негативний напрямок отриманого зв'язка може також вказувати на відсутність або незначну вираженість у жінок ситуативної тривожності, сором'язливості і песимізму. У чоловіків даний зв'язок виявився міцнішим та мав позитивну спрямованість. Чим менше чоловіки почува-

ють себе упевненими, тим більше вони тривожні, відчувають страх, загальмованість і скутість.

4. Вивчення особливостей гендерного самовизначення молоді показало статеві відмінності. Чоловіки більшою мірою відзначали в себе середні і високі показники фемінності, а жінки – середні і низькі. Нами також було виявлено, що у чоловіків середні показники вираженості маскуліних якостей все ж таки перевищували такі у жінок. Отже, фемінність у чоловіків виступає стрижневим утворенням хорошої психологічної адаптації.

5. Показники кореляцій упевненості з гендерними характеристиками набули статевої специфіки. Нами було виявлено, що у жінок параметри упевненості у собі практично не пов'язувалися із гендерними характеристиками. Виявлені слабкі зв'язки з фемінними характеристиками мали негативну спрямованість, з маскулініними - позитивну.

У чоловіків на статистично значущому рівні впевненість корелювала з усіма досліджуваними характеристиками: самооцінкою, рівнем домагань гендерними характеристиками. Усі коефіцієнти кореляцій мали позитивну спрямованість. Отже, упевненість чоловіків безпосередньо залежить від адекватно високої самооцінки і рівня домагань, а також від вираженості і маскуліних, і фемінних, і андрогінних характеристик. Даний аналіз ще раз підтвердив положення про те, що фемінні характеристики займають дуже важливе місце у структурі особистості, виступають чинником психологічного благополуччя.

Література

1. Белкин А.И. Биологические и социальные факторы, формирующие половую идентификацию / Соотношение биологического и социального в человеке. Отв. ред. Б.М. Банщиков, Б.Ф. Ломов. Материалы к симпозиуму. — М., 1975. — С. 777-790.
2. Клещина И.С. Гендерная социализация: Учебное пособие / И.С. Клещина. — СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 1998. — 92 с.
3. Клещина И.С. От психологии – к гендерным исследованиям в психологии // Вопросы психологи. — 2003. — №1. — С. 61-76.
4. Кон И.С. Психология половых различий // Вопросы психологии. — 1981. — №2. — С. 47-57.
5. Ромек В.Г. Уверенность в себе как социально-психологическая характеристика личности: Автореф. дис. канд. психол. наук. Ростов на Дону. 1997. — 29 с.
6. Социальная психология личности в вопросах и ответах: Учебн. пособие / под ред. В.А.Лабунской. — М.: Гардарики, 1999. — С. 207-226.